

Regina Maria și Joe Boyle, o dragoste imposibilă

GILLES DUGUAY

*Ambasador al Canadei în România
(1995-1998)*

Prefață semnată de

Denis Vaugeois,

*Istoric, Ministru al culturii în guvernul
René Lévesque (1980-1982)*

Traducere:

Cristina C. Duguay

CUPRINS

PREFAȚĂ <i>de Denis Vaugeois</i>	9
CUVÂNTUL TRADUCĂTORULUI <i>Cristina C. Duguay</i>	15
PREAMBUL <i>de Gilles Duguay</i>	17
PROLOG: <i>Regina care ar fi putut domni peste Canada</i>	19
CAPITOLUL 1	
NAȘTEREA UNUI MARE AVENTURIER	27
CAPITOLUL 2	
ÎNCEPUTURILE UNEI VIEȚI DE EXCEPȚIE	37
CAPITOLUL 3	
CALIFORNIA, VICTORIA, ALASKA, YUKONUL: GOANA DUPĂ AUR	49
CAPITOLUL 4	
VIITOAREA REGINĂ ÎȘI CUCEREȘTE LIBERTATEA	57
CAPITOLUL 5	
LA BELLE ÉPOQUE ÎN YUKON: JOE WHITESIDE BOYLE, REGELE KLONDIKE-ULUI	69
CAPITOLUL 6	
VIITOAREA REGINĂ INTRĂ ÎN POLITICĂ	83
CAPITOLUL 7	
COLONELUL JOE WHITESIDE BOYLE ȘI PRIMUL RĂZBOI MONDIAL	93
CAPITOLUL 8	
REGINA MARIA INTRĂ ÎN RĂZBOI	109
CAPITOLUL 9	
JOE BOYLE SOSEȘTE LA IAȘI DUPĂ O MISIUNE IMPOSIBILĂ ÎN SERVICIUL LUI V. I. LENIN	125

CAPITOLUL 10	
ROMÂNIA ȘI REVOLUȚIA RUSĂ.....	139
CAPITOLUL 11	
1918: JOE BOYLE SARE ÎN APĂRAREA ROMÂNIEI ÎNVINSE	147
CAPITOLUL 12	
ROMÂNIA ÎN AGONIE.....	156
CAPITOLUL 13	
1918: JOE BOYLE, EROU NAȚIONAL ÎN ROMÂNIA, ÎN SERVICIUL REGINEI MARIA.....	172
CAPITOLUL 14	
1918: RENAȘTEREA VICTORIOASĂ A ROMÂNIEI	187
CAPITOLUL 15	
1919: TRIUMF LA PARIS ȘI LA LONDRA	203
CAPITOLUL 16	
TRATATUL DE LA VERSAILLES ȘI CREAREA MARI ROMÂNII	222
CAPITOLUL 17	
1920: ANUL RUPTURII	238
CAPITOLUL 18	
1921: ANUL DIVORȚULUI.....	249
CAPITOLUL 19	
1922: ULTIMII ANI AI COLONELULUI BOYLE ȘI ÎNCORONAREA REGINEI	257
CAPITOLUL 20	
1923-1930: GRANDOAREA ȘI DECADENȚA MONARHIEI ROMÂNEȘTI	271
CAPITOLUL 21	
1930-1938: O ALTĂ DRAGOSTE IMPOSSIBILĂ – REGINA MARIA ȘI FIUL SĂU CAROL AL II-LEA	300
POSTFAȚĂ.....	319
BIBLIOGRAFIE	321
INDEX	325

CUVÂNTUL TRADUCĂTORULUI

Am tradus acest volum ca omagiu adus țării mele de origine și a istoriei sale, am tradus această carte și ca reverență adusă soțului meu, Gilles Duguay, născut la Montreal, în Canada, care dovedește o cunoaștere excepțională a istoriei, istoria Canadei, Europei, României, așa cum se va vedea în paginile cărții.

Cartea în versiunea sa originală, în limba franceză, a apărut la Montreal, în 2015. Este strădania de o viață, pot spune, a soțului meu și mărturie a pasiunii sale pentru istorie, Regina Maria, România, Canada.

Prezentarea în oglindă a celor două personaje, Regina Maria pe deoparte și Joe Boyle pe de altă parte, e captivantă, este o poveste în același timp tragică, romantică, reală și mai ales captivantă.

Cartea se adresează unui public larg, dar și avizat, care iubește istoria și nu simte fantasticul bagaj de detalii istorice ca pe o povară, este o carte care cere răbdare și curiozitate intelectuală, sete de cunoaștere, retrăire de momente din viața noastră, pentru generațiile mai timpurii și dorința de a descoperi istoria țării în care s-au născut, pentru cei mai tineri.

Traducerea cărții nu a fost relativ ușoară dat fiind stilul autorului, dar mai ales datorită dorinței mele ca traducător de a nu modifica scrisul și personalitatea autorului.

Vă doresc o frumoasă experiență literară, dar și liber la visare, fiindcă lucruri, întâlniri excepționale se întâmplă în viață cu condiția să bați la ușa destinului.

Cum spune Cartea de căpătâi: „Bate și ți se va deschide”.

Cristina C. Duguay

ESL, BA, MA

PREAMBUL

Fiecare om este un roman, dar unii, ca Regina Maria și locotenent-colonelul Boyle, au un destin formidabil.

Numit ambasador al Canadei la București în 1995, am consacrat 20 de ani de cercetări aprofundate acestor două ființe de excepție. După o primă carte publicată la București, în franceză, în 1998 și tradusă anul următor în limba română, de soția mea, Cristina, de origine română, am reluat și rescris această poveste în 2007 și am perfectat-o încă vreo câțiva ani, până la publicarea acestui volum în 2015. Ofer, deci, prin această carte o versiune finală a muncii mele, în care, cred, că toate faptele sunt adevărate.

O respect pe Regină și pe compatriotul meu, Joseph Whiteside Boyle, care mă obsedează de două decenii. Dialogurile sunt desigur imaginate de mine pentru a înlesni cunoașterea personajelor și a circumstanțelor. Unele ipoteze și reflecții sunt personale, dar în general am încercat să las loc pentru mărturiile istoricilor și interpretarea cititorului.

Regina Maria și Joe Boyle sunt, după opinia mea, eroi autentici, dar nu suficient cunoscuți. Prin această carte încerc să le fac dreptate și să contribui la mai buna lor cunoaștere și apreciere. Doar cinematografia sau televiziunea ar reuși să le redea adevărata glorie, pe care o merită din plin, fiecare în felul său.

Am scris această carte și ca să fac cunoscută o pagină importantă de istorie, atât românilor, cât și canadienilor. Am simțit, că e de datoria mea să o fac. Este o onoare și o bucurie pentru

mine să mă achit de această datorie și să ofer spre lectură acest episod de istorie celor care vor citi cartea și vor descoperi aceste două suflete mari, care s-au respectat și iubit în cel mai pur sens al cuvântului.

În încheierea acestui cuvânt înainte aș vrea să mulțumesc soției mele, care a fost mereu o inspirație și un stimulent al interesului meu pentru România (Cristina este și traducătoarea acestei ultime versiuni revăzute), ca și editorului cărții, domnul Alain Lafrance, fără de care această carte nu ar fi văzut lumina zilei în limba franceză.

Gilles Duguay

*Ambasador al Canadei în România,
Bulgaria și Republica Moldova 1995-1998*

PROLOG

Regina care ar fi putut domni peste Canada

Ne aflăm în anul de grație 1926, *les années folles* în limba franceză, perioada interbelică în istoria românilor. E miezul nopții și trenul avansează încetinel către Montreal de câteva ore bune. Va circula toată noaptea, de-a lungul fluviului St. Laurent, acest lung fluviu legendar, care a marcat în mod determinant istoria acestei țări, Canada, de la nașterea sa. Nu e orice fel de tren: peste șapte vagoane de lux o găzduiesc pe parcursul acestei călătorii pe Regina Maria de România, doi dintre copiii săi, Nicolae, 23 de ani și Ileana, care a împlinit 17 ani, împreună cu o vastă suită, care o însoțesc pe Regină într-un periplu în America de Nord. Regina se află acum în țara confidentului și prietenului său, Joe Boyle, o țară despre care a auzit vorbindu-se deseori, în timpul războiului.

Epuizată de lunga călătorie, Regina privește afară, fără să vadă ceva: afară e beznă. Poartă pe genunchi câteva pliante și cărți de călătorie legate în piele, în culorile ei favorite, grenă și mov. A cerut să rămână singură ca să poată gusta pe deplin momentul și ca să reflecteze la etapele deja parcurse în această călătorie. De o săptămână încoace a fost deja la New York, Washington, unde a fost primită de Președintele Calvin Coolidge, la Buffalo, Niagara, Hamilton și Toronto. Aici, în

timpul unei conferințe la universitate, a povestit că Regina Victoria, bunica sa, îi vorbise deseori despre Canada. Regina e primită peste tot cu onoruri regale, așa cum se cuvine. Regina nu mai are nevoie de nicio prezentare: rolul său eroic în timpul războiului 1914-1918, precum și marea sa frumusețe, au făcut deja din ea o cvasi-legendă.

De îndată ce dineul s-a terminat, ceva mai devreme, Regina s-a refugiat în vagonul său. E bolnavă: o gripă urâtă a doborât-o de câteva zile și e un miracol că s-a ridicat din pat. Dar e felul ei. Regina s-a achitat mereu de obligațiile sale. Se ține tare, pentru că sentimentul datoriei a motivat-o mereu; nu a lăsat să se întrevadă momentele de oboseală, de slăbiciune, temerile care o bântuie. Toate acestea în spiritul educației pe care a primit-o de mică. Regina are nenumărate motive să se teamă, să fie îngrijorată. În primul rând, Nando, cum îl alintă ea pe Regele Ferdinand, e bolnav și n-a putut participa la această călătorie, care fusese planificată de multă vreme. Mai mult decât atât, fiul său, Carol, prințul moștenitor, a comis un gest inacceptabil: a renunțat la tron și s-a refugiat la Paris cu amanta sa, Elena Lupescu, „lupoaița”, unde trăiește sub un nume de împrumut. Maria îl implorase s-o însoțească la trenul care o va duce până la vaporul cu care va traversa Atlanticul de la Paris. Regina spera să convingă și să liniștească opinia publică, din țară și de pretutindeni, că dinastia e în bună armonie și că Familia Regală a surmontat drama provocată de fuga lui Carol la Paris precum și de dezinteresul său față de țară și de poziția sa de prinț moștenitor.

Regina își mai face griji și pentru cele zece săptămâni prevăzute pentru aceasta lungă călătorie. Scopul său este să mulțumească Statelor Unite și Canadei pentru contribuția lor la victoria aliaților, la sfârșitul Primului Război Mondial. Cum aceasta călătorie a fost foarte criticată de către opoziție, în România, Regina speră să evite gafele, capcanele de orice fel, știind că va fi urmărită de toate părțile. Oare va regreta natura sa plină de spontaneitate

ca și dorința sa de a fi aproape de oamenii simpli și de a comunica cu ei?!

Trenul avansează liniștit către Montreal, dar Maria nu reușește sa adoarmă în ciuda mișcării sacadate, legănată a trenului. De mică a iubit călătoriile cu trenul de-a lungul Europei. Trenuri mitice ca Orient-Express, cu cabine luxoase, dar uneori inconfortabile, au purtat-o peste tot și își amintește cu plăcere de aceste momente. De unul dintre ele în mod deosebit: trenul triumfului de la sfârșitul războiului, la Paris. Dar îi revin în memorie și evenimente tragice, cum ar fi trenul exilului către Iași, în momentul în care Bucureștiul a căzut în mâinile fasciștilor. Moment cu atât mai tragic cu cât acesta coincide cu moartea mezinului său, Mircea, la căpătâiul căruia s-a rugat până în ultima clipă.

Totul se învârtește, se confundă, dispare și reapare. Se întinde pe pat și își ridică cu un gest elegant părul blond, bogat.

— Mama?!

Este vocea Ilenei. Oare nici ea nu doarme?

— Ce e, fata mea? Răspunde Maria, îngrijorată.

— Pot să intru?

— Desigur!

Ileana intră, complet înfrigurată, dărdâind și se întinde alături de mama sa trăgând cuverturile până sub bărbie, ca să se încălzească.

— Nu pot să dorm, zice fata. Curios, doar sunt atât de obosită.

— Nici eu nu reușesc să mă odihnesc. Atâtea gânduri mă frământă! Și pe deasupra gripa asta care nu-mi dă pace...

— La ce te gândești?

— Știi și eu... la călătoriile tinereții mele, la clipele de fericire și la tristeți...

— Vrei să-mi povestești de tinerețea ta? Nu cea de copilă, mai ales perioada dinainte de a te mărita, de exemplu... Mi-ai spus deja odată că ai fi putut să fi Regina Canadei!

Maria se ridică într-un cot, zâmbind, și își aprinde o țigară. Privește afară, fără să vadă nimic. Fiica sa e la vârsta la care familia a obligat-o să se căsătorească. I s-a vorbit atât de des despre spiritul datoriei, despre rolul pe care trebuia să-l joace ca nepoată a Țarului Rusiei și a Reginei Angliei și Împărăteasa Indiilor, Regina Victoria. Fusese obligată să se cunune cu delfinul României, Ferdinand, nepotul severului Rege Carol I, de origine germană, din casa regala Hohenzollern-Sigmaringen.

— Tinerețea mea pare atât de îndepărtată... Nu era ca acum. Războiul ăsta atroce ne-a distrus pe toți... și comportamentul iresponsabil al fratelui tău mă întristează nemăsurat. Până și călătoria asta mă sperie și mă pune pe gânduri: sunt tratată când ca o vedetă, când ca un șef de stat responsabil pentru România, țara mea de adopțiune.

Simțind tristețea din glasul mamei sale, Ileana se ridică în capul oaselor și se așază lângă Maria.

— Te rog, mămică, nu fi așa tristă!

— Îți dai seama, Ileana, că ești ultima mea fiică? Când te vei mărita și vei pleca cine știe unde, voi fi complet singură, iremediabil singură?! Mă întreb, de altfel, dacă afurisita asta de călătorie nu este decât o scăpare către viitor, o aventură nebunească, care nu e neapărat justificată de rațiuni de stat. Să fie oare nevoia de a mă îndepărta de tot, de a pleca în lume, ca într-o alta viață, ca și cum aș fi altcineva într-o viață nouă, într-o țară nouă, unde aurul se culege la fiecare cot de râu?!

— Ah, te gândești la colonel, la unchiul Joe!

Maria își privi fiica un moment. Ileana avea intuițiile astea, care te puneau pe gânduri. Unchiul Joe, Colonelul Joe Boyle, murise cu mai mult de trei ani în urmă și Maria își dădu subit seama că încă îl mai plânge în adâncul sufletului său. Se decise, deci, să schimbe subiectul de îndată.

— Nimic nu mai e sigur! Tatăl tău e bolnav, obosit de viață, Carol trăiește cu o aventurieră detestabilă la Paris și nu-l interesează de fel să continue munca bunicului și tatălui său... toate

acestea sunt atât de greu de dus, de suportat. Și apoi pot să mă tot numescă „Bunica Balcanilor” și să mă admire, că surorile tale sunt regine, dacă fiul moștenitor, Carol, nu se hotărăște să se întoarcă, atunci soarta „Marii României” este în pericol.

— Mămică, exagerezi! Situația cu Carol se va rezolva, vei vedea. Nu-ți mai face sânge rău! Ia povestește un pic de sora ta, Tante Ducky, în care ai așa de multă încredere. Erați prințese de Edinburgh și îți ziceau „frumoasa Missy”, nu-i așa?

Maria trase fumul adânc în piept și își privi fiica drept în ochi. Se regăsea în Ileana și se înțelegeau de minune. Se decisese să joace rolul ca să-i facă pe plac fetei.

— Știi Ileana, eram patru prințese de Edinburgh și am fost educate toate în același fel, mai precis ignorând complet cele pământești. Nu era permis să vorbim de subiectul ăsta niciodată. Ne gândeam la băieți, dar habar n-aveam nimic despre ei. Pentru noi, erau ofițeri chipeși, verișori, ruși, nemți sau englezi și toate patru așteptam, oarecum cu înfrigurare, ziua când părinții noștri ne vor anunța cu cine ne vom mărita. Niciodată nu am fi sperat să fim noi cele care ne vom alege sortitul!

Regina stinge țigara, își leagă părul cu o eșarfă, și îmbracă o rochie de casă, cumpărată recent la Paris. Apoi zice:

— Eram în Malta. Ducky și cu mine eram cam sălbatiche. Mama ne lăsa să ne plimbăm călare prin împrejurimile din La Valette unde dădeam peste ofițeri tineri, care erau în slujba bunicului tău, Ducele de Edinburgh. Îi ziceau Amiralul Affie. Fratele său, Prince de Galles, avea doi fii, Eddy, moștenitorul tronului, și George, care era mai mare decât mine cu zece ani. Era un băiat frumos cu ochi mari, albaștri, o piele ușor smeadă, o barbă care începea să se întrevadă în uniformă sa splendidă de ofițer al Marinei Regale. Dar era atât de timid! Fiind singur în Malta, n-avea prieteni și mama îl invita la noi ca să-i ținem oarecum loc de familie. Eram emoționată când îl priveam, nu prea știam de ce. Eram favorita sa. Se amuza când mă auzea râzând și se impacienta de cursele mele pe cal, în jurul palatului. Înțelegeam din

privirile sale că mă privea mai degrabă ca pe o femeie, decât ca pe o verișoara mai mică și asta mă tulbura, nici nu-ți poți închipui cât de mult mă tulbura.

— Știi, mama.

— Cum? Știi?

— Continuă-ți povestea, o întrerupse Ileana roșindu-se toată.

Regina zâmbi pentru o clipă apoi continuă:

— Într-o zi, departe de văzul lumii, nu-mi mai amintesc exact de ce, i-am sărit de gât, mi-am lipit buzele de zâmbetul și de buzele sale încadrate timid de o barba născândă. Apoi am dispărut rușinată de gestul meu.

Maria făcu o pauză și căzu pe gânduri câteva clipe.

— Câteva zile mai târziu, îmi amintesc foarte bine, ne aflam într-un colț de cameră departe de ochii și urechile celorlalți membrii ai familiei, când George îmi ceru să-l aștept, că și el va face la fel, că avea intenția serioasă să vorbească despre „noi” cu tatăl lui, Prințul de Galles, supranumit Bertie, precum și cu bunica sa, Regina Victoria. Ea era aceea care îmi spunea Missy.

— Și George nu te-a așteptat, asta a fost...

— Nu, mama a fost aceea care n-a vrut. Bunica ta rusoaică nu iubea Anglia! Ea și vărul meu primar, Wilhelm al II-lea, mi-au propus să mă căsătoresc cu tatăl tău, prinț german și moștenitor al tronului României și am acceptat fără să știu prea clar de ce. De fapt, nu e chiar adevărat. În fond, știam că voi deveni Regina României.

— Aha. Înțeleg mai bine acum. George a devenit ceva mai târziu Regele Angliei.

— Exact. Aș fi putut fi soția sa, dacă soarta ar fi decis așa, aș fi devenit Regina Canadei!

— Ai atâtea de povestit, mămica mea.

— De aceea și țin un jurnal, fata mea. Ca să nu uit nimic! Și într-o bună zi voi publica acest jurnal. Dar mă gândesc... dacă

m-aș fi măritat cu frumosul George, tu n-ai fi existat! Aș fi avut alți copii...

Maria privi către Ileana cu duiosie și o mângâie pe față.

— Cam asta a fost, continuă Maria. Acum, la culcare. Mâine avem o zi grea.

Din nou singură, Maria nu reușește să oprească tumultul de gânduri și amintiri.

Îi revine în minte vocea unchiului Joe, care îi povestea aventuri incredibile. În fața ochilor defilează imagini din tinerețea sa, căsătoria cu Ferdinand, viața ei în România...